

N:o IX.

Magasin

för Konst, Nyheter och Moder.

September Månad 1835.

Pl. 33.

Utsigt af Riddarholms-Kyrkan före branden.

Denna härliga byggnad, Stockholms enda kvarvarande större monument ifrån perioden af dess grundläggning, som bibehållit sitt antika utseende, började at upföras af den gudfrugtige Konung Magnus Ladulås, omkring 1280, och skänktes til klosterkyrka åt Munkarne af Franciskaner-Orden eller Gråmunkarne. — I fordna tider benämnd Kedjeskär, kallades sedermera den holme der kyrkan byggdes för Gråmunkeholm: en benämning som med tiden förvandlades til Riddarholmen. I sitt ursprungliga skick var hon en vacker kyrka efter medeltidens smak, med et spetsigt torn och en slät gavel med flera små fönster i bredd. Konung Magnus prydde och begåfvade henne ganska frikostigt, och invigde henne jemväl, såväl genom sitt exempel som sin bestämda föreskrift, til en hviloplats för Sveriges Konungar, af hvilka också alltifrån hans tider et stort antal hvilar inom kyrkans murar.

Ända til Reformations-tiden undergick denna kyrka icke någon synnerlig förändring, men sedan Konung Gustaf I gifvit Munkarne afsked, råkade hon i mångårigt förfall. Ändtligen beslöt Konung Erik XIV at åter låta sätta henne i stånd, men detta beslut, fattadt blott några dagar före denna Konungs störtande ifrån thronen, blef först af hans broder och efterträdare Johan III, utfördt. I Konung Johans tid på 1580:talet, fick *sjelfva Kyrkan* sitt prydliga utseende, sådan som hon ända til våra dagar visat sig (större och mindre reparationer under tidernas lopp at förtiga). Alla de Kungliga och privata graf-choren, som voro fästade vid dess sidor, äro vid olika epoker sedermera tilkomna. — Det var isynnerhet det

Tolfte Årgången.

E

stora tornet och choret som K. Johan lät upföra; och tornets höga spets måste flera gånger ombyggas innan Konungen fann den så prydlig och reslig som han ville hafva den: de smärre tornen voro af sednare data. — Kyrkan var 96 alnar lång, och tornet up til högsta spetsen 145 $\frac{1}{4}$ alnar högt. Efter hennes iståndsättande, blef hon åter öppnad til ordentlig Gudstjenst, och hon var en af Stockholms Sockenkyrkor med eget presterskap och egen församling, ända til sednare tider, då Ridderholms församling lades til Stor-kyrkans territorial-församling, och Ridderholms-kyrkan förvandlades til et slags Svenskt Pantheon, et Janus-tempel beständigt tilslutet emellan de epoker då döden förklarar krig mot konunga-huset. — Kyrkan hade stått i fem och et halft sekel, och på mindre än 11 timmar (ifrån eldens synbara utbrott) var hon förvandlad til den imponanta ruin, hon nu föreställer.

Pl. 34.

Ridderholms-Kyrkans utseende efter branden jemte grundritningen.

Den 28 Juli d. å. kl. half nio om morgonen slog åskan ned på spetsen af Ridderholms-kyrkans torn. Rök visade sig hufvudsakligen på tvenne ställen nära bredvid hvarandra, men icke i myckenhet, och fortfor hela dagen utan at någon låga var synlig. Flera släckningsförsök gjordes, men elden var oåtkomlig. Emedlertid tycktes röken den 29 om morgonen vara i betydligt aftagande, man hoppades den skulle qväfvas och flera försök gjordes at utifrån åtkomma elden, hvilka til en del lyckades; men vindens kastande ifrån sydost til nordost, gaf näring åt elden genom de öppningar som varit gjorda i lä, och genom en skäligen stark blåst utbröt lågan omkring kl. half 4 e. m. Tornspetsen föll kl. tre quart til 5 och elden stod up ur tornet lik en fyrbåk. Från denna stund var tornet icke mer at rädda, och tid efter annan nedbrann det, de fyra mindre tornspetsarne instörtade jemte spetsen på Torstensonska graf-choret. Elden spridde sig längs ryggåsen af kyrkotaket, som mot natten nedbrann, och kl. 1 på morgonen den 30 nedstörtade tornspetsen öfver kyrko-choret samt strax derefter tornet öfver Gustafvianska graf-choret jemte resten af taket på Torstensonska graf-choret. Två

timmar senare föll tornspetsen öfver Wachtmeister-Fersiska graf-choret, och icke förr än kl. 6 på morgonen var faran för de kringliggande husen öfverstånden.

Den öfra teckningen utvisar kyrkans nuvarande utseende af hvad som är kvar efter branden från norra sidan, och den nedra föreställer dess grundritning, til hvilken vi foga följande förklaring:

N:o 1. Choret med högaltaret.

N:o 2. Konung Magnus Ladulås' cenotaph, huggen i sten. Den är 4 alnar lång, 2 $\frac{1}{2}$ aln bred och 2 alnar hög. Öfvanpå ligger Konungens bild med hermelinkjortel, spiran i högra och äplet i venstra handen.

N:o 3. Konung Carl VIII Knutsons cenotaph, alldeles lika med föregående, ehuru något smalare.

N:o 4. Carolinska graf-choret. Här ligga begrafne: Konung Carl X Gustaf och dess gemål Drottning Hedvig Eleonora; Konung Carl XI och dess gemål Drottning Ulrika Eleonora samt flera deras barn; Konung Carl XII; Konung Fredrik I och dess gemål Drottning Ulrika Eleonora samt Kronprinsen Carl August.

N:o 5 & 6. Grefliga Lewenhauptska graf-choren.

N:o 7. Norra ingångs-porten.

N:o 8. Grefliga Wachtmeisters och von Fersiska graf-choret.

N:o 9. Grefliga Torstensonska graf-choret.

N:o 10. Vestra eller stora ingångs-porten, inunder Orgellektaren.

N:o 11. Här ligger en Christofferson med sin hustru uthuggna i sten i likhet och samma stil som de ofvannämnde begge Kongl. cenotapher.

N:o 12. Banérska graf-choret.

N:o 13. Södra ingångs-porten, ganska smal.

N:o 14. Grefliga Wasaborgska graf-choret.

N:o 15. Sakristian.

N:o 16. En liten upgång til kyrkan, och anmärkningsvärdt den enda som fans, hvarigenom man kunde komma up i sjelfva tornet.

N:o 17. Gustafvianska graf-choret. Här ligga begrafne: Konung Gustaf II Adolf och dess gemål Drottning Maria Eleonora samt tvenne deras döttrar; Konung Adolf Fredrik och dess gemål Drottning Lovisa Ulrika; K. Carl XIII och dess Gemål Drottning Hedvig Elisabet Charlotta jemte tre unga furstar: Hertigarne af Småland, af Wermland och Storfursten af Finland.

För öfrigt hänvisa vi våra läsare til Rothliebs Beskrifning öfver Kongl. Ridderholms-kyrkan, Stockholm 1822.

Vid Riddarholms-Branden,
af en gammal Göthinna. *)

(Insänt.)

Du jettelika skepnad uti Norden,
Som våldet ännu aldrig rubbade;
Af allt hvad konsten än framalstrade,
Det käraste uppå den Svenska jorden.
Stolt satt du hyllad på din höga thron,
At hafva trotsat sekler och dess välde,
Nu spiran din, blott Gudamagten fällde,
Du Sextonhundredalets enda son.
Hur fåfångt hämmades ej blixstens låga,
Då sjelfva Himlen ordnade ditt fall;
Fast mången ansåg för en pligt, et kall,
At lifvet kunna för din räddning våga, *)
Han hugnades också din sista blick
För dig at än se hjeltemodet kämpa,
Som vilda lågan sökte trotsigt dämpa,
Då än dess flamma högt mot skyn upgick.
Du föll, och flera af din gamla ätt,
Försvinna syntes uti rök och lågor,
Af Riddarfjärdens högt uprörda vågor
Förgäfves räddning bjöds på manligt sätt.
Men modet steg hos Svithiod vid din brand.
Ju större faran blef och eldens härjning,
Då seger gafs til slut med hopp om bergning,
Af böljan förd med bragd i mensko-hand.
I hvarje Göthiskt bröst då växte mod,
När elden närmades de helga grifter,
Der hvar Trofé bevittnade bedrifter,
Och om för Svea ymnigt gjutet blod.
Förgängelsen fick icke magt förtära,
Det du, o fosterland! haft i förvar,
Hvad utaf sjelfva hjälten än var kvar,
Dess stoft och minnet af hans vunna ära.

*) Författarinnan har förmodligen valt denna benämning til motsats af et ganska vackert stycke öfver samma ämne af en ung Svenska, infördt i Dagbladet den 6 Aug.

*) Har synnerligt afseende på en Soldat af Andra LifGardets Regemente, som i ifvern af sitt bemödande föll utföre en hög stega och dog af fallet.

Til jorden grusades likväl så mycket,
Hvad forntiden så skönt til minne gaf:
En värdig Mausolé, en Kungars graf,
I en ruin nu skådas mästerstycket.
En jernklädd rese af den fallna grupp,
Dock skyldra syns vid Carolinska choret,
Och innan denne aflagt sorgefloret,
Visst flera utur gruset stiga upp.

Den Kung på Skandiens thron nu har sitt säte,
Med smärta såg din spira nederlagd,
Han lika stor i mildhet som i bragd,
Ömt delat den förlust vi knappt förgäte.
Han svenska äran skänkt sitt hjeltemod,
I Sveas sköte sina skatter tömde,
Det Tempel hennes hjelteminnen gömde
Är för dess hjerta ock en kär klenod.

